

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.40 (3400) ●

● ЧАЦВЕР, 23 КАСТРЫЧНІКА, 2014

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Для маці ўсе дзеці родныя
Нататкі пра тое, як на дабро і гасціннасць удзячнасцю адгукаюцца беларускія душы **Стар. 2**

Знаходка ў Рызе
Невядомы аўтограф Якуба Коласа знойдзены ў Музеі народнага пісьменніка Латвіі Андрэя Упіта **Стар. 3**

Шчыры нашчадак
У Мінску прайшла ўрачыстасць з нагоды 90-х угодкаў Анджэя Станіслава Цеханавецкага, які ў свой час падарыў Беларусі вялікую каштоўнасць — Слуцкі пояс **Стар. 4**

ПАРАЛЕЛІ

У “Дударыкаў” варта павучыцца

Латышскія педагогі абмяняліся досведам з беларускімі калегамі і парадаваліся за мінскіх дзяцей

Іна Ганчаровіч

Параўнаць дзве адукацыйныя сістэмы, знайсці агульныя рысы і адрозненні, абмяняцца досведам — з такою мэтай пабывалі ў Мінску 12 дырэктараў устаноў адукацыі Кандаўскага краю Латвіі. Тры дні знаёміліся, вывучалі: як вядзецца адукацыя ў рознапрофільных школах і дзіцячых садках Мінска. Мелі магчымасць пагаварыць з настаўнікамі, выхавальнікамі, гарталі метадычкі беларускіх калег, маглі ацаніць іх прыёмы працы. “Найперш цікавіла нас, як у Беларусі выходзяць дашкольнікаў і навучэнцаў пачатковых і сярэдніх школ, — гаворыць Сільвія Цілціня, кіраўніца Дэпартаменту адукацыі Кандаўскага краю, дэпутат мясцовай думы. — Шмат станоўчых, яркіх уражанняў нам падарыла Дзіцячая музычная школа мастацтваў №2 імя Мікалая Аладава. Там вучні далі нам такі шыкоўны канцэрт! Прыемна здзівіў фальклорны гурт “Дударыкі” 14-й нацыянальнай гімназіі Заводскага раёна. Ім кіруе вялікі музыкант і педагог Дзмітрый Ровенскі. У рэпертуары гурта — народныя песні, танцы, найгрышы на народных інструментах і нават розных прадметах побыту. Любоў гімназістаў да ўсяго свайго, роднага, іх захапленне народнай музыкай, спевамі перадаліся й нам, мы адчулі, што блізка духам”.

У педагогічным, выхаваўчым беларускім працэсе педагогі з

Гасцей вітае фальклорны гурт “Дударыкі” з 14-й мінскай гімназіі на чале з Дзмітрыем Ровенскім

Прыбалтыкі знайшлі шмат агульнага, але і шмат адрозненняў. Іх, напрыклад, здзівіла, як у нашых школах дзяцей вучаць ганарыцца сваёй краінай і сваёй гісторыяй. Прыбалты ў захапленні, кажуць: ну так жа і павінна быць! І яшчэ, казалі, у іх краі няма такіх нацыянальных гімназіяў, як у нас. Хоць 14-я гімназія — агульнаадукацыйная, ды там велізарная ўвага надаецца і музычнаму развіццю дзяцей. Яны ўмеюць іграць, танцаваць, спяваць. Для таго і створаны там класы па навучанні ігры на розных народных інструментах — дудках, гармоніку, дудах, цымбалах, ёсць таксама класы народнага спева і класы народных танцаў. Гімназічны ансамбль “Дударыкі”, лічаць госці, гэта ярка і вельмі станоўчы прыклад таго, як можна ўмацоўваць маральны дух

маладога пакалення, абапіраючыся на багатыя народныя традыцыі.

Шукалі іншыя адрозненні ў сістэме адукацыі дзвюх краін. Скажам: як у нас і ў іх рыхтуюць дзяцей да школы? “У Латвіі малое з пяці да шасці гадоў у абавязковым парадку наведвае ўрок і да паступлення ў школу чалавечак павінен умець пісаць, чытаць і лічыць, — расказала спадарыня Сільвія. — У вас у садках да паступлення ў школу больш увагі надаецца развіццю ўсялякіх навываў: маляванне, лепка, спевы, танцы. Мне такая сістэма падрыхтоўкі дзіцяці да вучобы ў школе больш падабаецца. Так што ў нас з’явіліся газеты ў Сапара, дзе фатограф раней працаваў, і ўпрасіла даць ёй нумар тэлефона пенсіянера. Той жыве на востраве Хакайда, яму ўжо за 80, вельмі дрэнна чуе, давалася пытанні дасылаць факсам. “Ёйці

Галоўным вынікам пасля сустрэч сталі некалькі важных высноў.

Латышскія педагогі, як і беларускія іх калегі, імкнуцца забяспечыць дзяцей якаснай адукацыяй. Гэта, кажучы, тая база, на якой можна далей будаваць сваё жыццё. Спадзеючыся на поспех, на шчасце. І ў Латвіі, і ў Беларусі з дзецьмі працуюць людзі творчыя, захопленыя сваёй высякароднай справай. “І пад час нашых дыялогаў, сустрэч і дыскусій мы яшчэ раз пераканаліся: узаемны абмен досведам у такой жывой форме — вельмі карысны”, — задаволена Сільвія Цілціня. Для гасцей з суседняй краіны ладзілася шырокая культурная праграма: экскурсіі па гістарычных месцах Мінска, мастацкіх галерэях. Былі яны і ў Нацыянальнай бібліятэцы, якая стала ўжо адным з галоўных беларускіх знакаў і своеасаблівай візітнай карткай краіны.

ВЕСТКІ

Пабрацімы з Цюменьшчыны

Іван Іванаў

Актыўна развіваюцца кантакты паміж беларускімі рэгіёнамі ды гарадамі Заходняй Сібіры

Цюменьскі рэгіён наведала дэлегацыя з Беларусі на чале з намеснікам Міністра прамысловасці Аляксандрам Агароднікавым. У яе складзе былі ганаровы консул Беларусі ў Цюменьскай вобласці Уладзімір Шугля, прадстаўнікі Пасольства Беларусі ў Расіі, шэрагу буйных прадпрыемстваў. Візіт знакавы: у рэгіёне створаны ўнікальны беларускі выставачна-дылерскі цэнтр “Пышмінская даліна”, якую ўжо называюць і “Беларускай далінай”. Цяпер варта па-гаспадарску выкарыстаць яе патэнцыял.

На сустрэчы з намеснікам губернатара вобласці Вадзімам Шумковым пра тое ішла гаворка. Цяпер ёсць усе ўмовы для паставак у расійскі рэгіён разнастайнай прадукцыі беларускіх машынабудаўнічых прадпрыемстваў, ліфтавага абсталявання, будучы развівацца зборачныя вытворчасці. Дзейнічае дамова аб супрацоўніцтве ў гандлёва-эканамічнай і гуманітарна-культурнай сферах паміж Цюменьню і Брэстам, ёсць дамовы аб пабрацімстве паміж Табольскам і Магілёвам, Заводаўскам і Клімавічамі, Ішымам і Бабруйскам. У 2014-м падпісалі такую дамову Ялутараўск і Ляхавічы. Канкрэтныя праекты супрацоўніцтва рэалізуюцца паміж універсітэтамі Беларусі і Цюменьскай вобласці.

Госці ўдзельнічалі ў канферэнцыі МТЗ, якая прайшла на базе выставачна-дылерскага цэнтра “Пышмінская даліна”. Гэта вялізны сервісны комплекс з пляцоўкай для правядзення тэст-драйваў і выпрабаванняў. Продажы і перадпродажная падрыхтоўка тэхнікі, яе сэрвіснае і постсэрвіснае абслугоўванне — падобнай “Беларускай даліны” ў замежжы больш нідзе, відаць, пакуль няма.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Фатаграфаванне Іосіф Гашкевіч

Іван Ждановіч

У японскім горадзе Кіёта, у архівах Універсітэта Досіся знойдзены негатывы, зроблены нашым знакамітым земляком 150 гадоў таму

Гэта сенсацыя. І стала яна магчымай дзякуючы настойлівым пошукам Масако Тацумі — японкі, якая

жыве ў Беларусі, стварыла 15 гадоў таму ў Мінску, пры падтрымцы японскага дабрачыннага фонду Чыра, Інфармацыйны цэнтр японскай культуры. Пра тое, дарэчы, надаўна быў тэкст “Кімане... для немаўлята” (ГР, 9 кастрычніка 2014).

Спачатку ў лісце ў рэдакцыю Масако-сан паведаміла, што, уважліва чытаючы кнігу Віталія Гузанава “Адсей з Белаі Русі”, яна знайш-

ла згадку пра старадаўні негатывы, які той, будучы ў Японіі, трымаў у руках. Там згадваецца імя фатографа Ёіці Кувадзіма, з якім сустракаўся аўтар. Масако звязалася па тэлефоне з рэдакцыяй газеты ў Сапара, дзе фатограф раней працаваў, і ўпрасіла даць ёй нумар тэлефона пенсіянера. Той жыве на востраве Хакайда, яму ўжо за 80, вельмі дрэнна чуе, давалася пытанні дасылаць факсам. “Ёйці

Кувадзіма расказаў, што ў чэрвені 1864-га, а гэта 150 гадоў таму, у японскім горадзе Хакадзэ была арганізавана фотасесія, — гаварыла даследчыца ў рэдакцыі. — Што фатографам там “удзельнічаў” — а можа і быў адзіным, бо хто ж яшчэ меў фотаапарат... — Іосіф Гашкевіч. І ён здымаў японцаў. Колькі ўсяго было зроблена негатываў — невядома.

→ **Стар. 3**

Гісукэ Хаясі. Здымак І. Гашкевіча

РЭХА ПАДЗЕІ

Для маці ўсе дзеці родныя

Нататкі пра тое, як на дабро і гасцінасць удзячнасцю адгукаюцца беларускія душы

Днямі тэлефанавала зямлячка з Магілёўшчыны. У размове згадалі пра Другі фэст мастацтваў беларусаў замежжа, на якім і я быў, адзіны ад Украіны. Суразмоўніца пашкадавала мяне і запыталася, ці задаволены Фэстам? Так, задаволены. А што не ўсім хапіла часу выступіць на гала-канцэрце ў Белдзяржфілармоніі — на тое былі прычыны. Прыкладам, з Латвіі ды Расіі прыехала шмат творчых калектываў і выканаўцаў, а на гала-канцэрце быў такі фармат: ад краіны — адзін калектыв ці выканаўца. Латвію прадставіў вядомы паэт з Даўгаўпілсу Станіслаў Валодзька. А гурты “Журавінка” з Вентпілсу, з Рыгі “Надзея”, “Паўлінка” з Ліепая, трыя “Ластаўкі” з Даўгаўпілсу, фальклорны гурт “Лянок” з Елгавы і асобны выканаўца з Рыгі былі ў ролі гледачоў. Расіі зрабілі выключэнне, суродзічам адтуль павялічылі колькасць выступоўцаў, ды і там знайшліся незадаволеныя. Давалося тое і чуць з асабных размоў, і чытаць. Скажам, у адным з інтэрв’ю ўдзельнік Фэсту не разумее: чаму яго дуэт не дапусцілі ў фінал, яны ж 6000 кіламетраў ляцелі, а выступаць давалася “ў нейкім рай-цэнтры”, а не ў філармоніі...

Дзіўныя, браткі, мы людзі: часам чамусьці лічым сябе лепшымі, больш

заслужанымі за іншых. А няма сярод нас “лепшых” і “горшых” перад Беларуссю — так, дарэчы і разумная маці ставіцца да сваіх дзяцей. Быў рэгламент фестывалю і галоўны рэжысёр з дарадцамі, якія на рэпетыцыі і вырашалі, хто з гасцей з 18 краін прадставіць сваю краіну ў гала-канцэрце. Мне, лічу, пашанцавала: чытаў сваю мікрабайку “Хай сьпявае” трэцім па ліку. Потым з залы слухаў выступленні іншых, атрымаў сапраўдную асалоду і задавальненне ад майстэрства суродзічаў з Польшчы (ансамбль “Аморфас” з горада Семьятчы Падляскага ваяводства), спявачкі Маргарыты Івануш з малдаўскага Кішынёва, крымчаніна з Алушты Віталія Бартохава, “Світанку” з літоўскага Вісагінаса, вакальнай групы з казахстанскага Паўладару “Надзея”... А як хораша спявала Анастасія Трубянкова-Дзяменцева з Навасібірску, як хораша прымала яе зала! Мне падумалася нават: яна павінна прадстаўляць нашу Бацькаўшчыну на Еўрабачанні.

Звыш 250 чалавек прыехала на Фэст — і ніхто не быў пакінуты яго арганізатарамі без увагі й апекі. І ў тым я бачу асабістую заслугу дырэктара Рэспубліканскага цэнтру нацыянальных культур Міхаіла Рыбакова

Артысткі з вёскі Ермакі Цюменьскай вобласці ў Белдзяржфілармоніі

і яго папчэльнікаў: яны, як кажуць, збіваліся з ног, каб усім дагадзіць, каб усё было як мае быць. Ад сябе асабіста і шматлікіх іншых удзельнікаў Фэсту выслоўлюю вялікую падзяку спадару Міхаілу і яго камандзе: дзякуючы іхняму разумнаму і шляхетнаму кіраванню Фэст прайшоў на сапраўды еўрапейскім узроўні. А як пабывалі на экскурсіі па сталіцы, то маглі смела казаць: Мінск — еўрапейская сталіца.

І не толькі ў цэнтры краіны прыгожыя будынкі, чыстыя вуліцы, зялёныя паркі ды бульвары. Мне ў складзе вялікага творчага дэсанту беларусаў з Польшчы, Эстоніі, Італіі ды Украіны пашчасціла адведць беларускай гасцінасці ў аграгарадку Вясяе Слупскага раёну. Там мы давалі першы міні-канцэрт для працаўнікоў вёскі. Пасля нас запрасілі ў высковую рэстарачню на вячэру. Парадаваўся, як усё смачна і заможна было зроблена. Так прыгожа, з такім густам прымаць і частаваць вялікую колькасць гасцей могуць, бадай што, толькі вясковыя беларусы. А па дарозе ў аграгарадок мы наведзілі

Музей слупскіх паясоў. У Вясеі кожны гурт ці асобны выканаўца атрымаў цудоўны падарунак: прыгожы фотальбом “Слупскія паясы”, абярэг і падкову на шчасце.

Вялікі дзякуй вам, шаноўныя землякі-случакі, за такі цёплы прыём!

Усю зваротную дарогу да Мінску мы спявалі беларускія народныя песні. Гэта была як рэпетыцыя перад вялікім 6-гадзінным канцэртам для мінчан і гасцей горада на адкрытай пляцоўцы каля Палаца спорту. Прайшоў канцэрт выдатна, калі казаць адным словам. Пра творчую сустрэчу пісьменнікаў замежжа ў Музеі Якуба Коласа я пісаў — там таксама ўсё хораша і душэўна атрымалася.

На заканчэнне скажу, што ўсе ўдзельнікі павезлі з Мінску дыпломы лаўрэатаў, многія — граматы Міністэрства, каштоўныя падарункі... Развітаючыся, усе мы казалі адзін аднаму: “Да новай сустрэчы!”

Пятрусь Капчык, кіраўнік гурта беларускай культуры “Зорка Венера”, Украіна

КОЛА ЧЫТАННЯ

Падарожжы па Палессі

Іван Іванаў

Два апошнія нумары часопіса “Малодосць” запрашаюць чытачоў заглянуць у сапраўдную скарбніцу адметнай паляшучкай культуры

Пры ўсім жаданні 4-старонкавы фармат газеты “Голас Радзімы” не дазваляе нам, журналістам, паглыбляцца ў асобныя тэмы. Мы — інфармуем, а не даследуем. Ды і нельга ж абняць неабдымнае. А воць калегі з часопіса “Малодосць” — які, дарэчы, штомесяц з’яўляецца ў інтэрнэце ў зручным ПДФ-фармаце, — актыўна шчыруюць там, дзе назапашаны скарбы нацыянальнай адметнасці, самасці, аўтэнтычнасці. “Дзевятыя “Малодосць” раскрываюць чытачам чароўны свет Гомельскага Палесся, — паведамілі нам з рэдакцыі ў верасні. — Чытайце нарыс-падарожжа “Брама ў Палессе”, напісаны пад натхненнем ад караткевічаўскіх “Званой у прадонні азёр”, чытайце пра расшыфроўку таямнічага коду арнаменту палескіх ручнікоў, знаёмцеся з выбітнымі ўраджэнцамі Гомельшчыны. Чытайце літаратурны творы палешукоў, сталых і маладых. Яшчэ ў нумары прыхавана смачная рызыначка: “Украінскі зойшт” — матэрыялы, што датычаць Палесся ўкраінскага. “Малодосць”, як і абяцала, упэўнена выходзіць на міжнародны ўзровень!”

Аднаго нумара для раскрыцця паляшучкай тэмы “малодосцеўцаў” на чале з галоўрадам Святланай Дзянісавай не хапіла. Кастрычніцкі нумар — гэта другі, берасцейска-люблінскі том праекта “Планета Палессе”. Там ёсць тэксты пра паэтэсу Яўгенію Янішчыц, дэтэктыўна-архіўныя прыгоды, нават споведзь ад езуіта... З “Малодосцю” лягчэй даследаваць таямніцы паляшучкай душы.

ЗЕМЛЯКІ

Ураджайная ніва паэта

Шмат радасці ад сяброўскіх, творчых сустрэч атрымлівае гэтай восенню пісьменнік Станіслаў Валодзька з Даўгаўпілса

На пачатку восені ў Латвіі праходзілі Дні паэзіі, прысвечаныя класіку латышскай літаратуры Яну Райнісу. Прымеркаваны да падзеі, у Даўгаўпілсе выйшаў чарговы зборнік паэзіі “Dzejas dienas” (Дні паэзіі) з вершамі на латышскай, латгальскай, рускай, польскай і беларускай мовах. Беларускую мову гожа прадстаўляюць вершы Станіслава Валодзькі. У светлую “паэтычную пару” ўраджэнец вёскі Падольцы з Астравеччыны правёў сустрэчы з чытачамі ў дзвюх школах і бібліятэцы, удзельнічаў у імпрэзе ў Цэнтры беларускай культуры, чытаў вершы ля свабоднага мікрафона ў дворыку Даўгаўпілскага краязнаўчага музея. З узнёслым настроём ехаў у складзе вялікай дэлегацыі суродзічаў на Другі

фэст мастацтваў беларусаў свету.

Станіславу ў лістападзе будзе 58 гадоў. Ён закончыў філфак Беларускага дзяржуніверсітэта, першыя вершы яго змясціла “Астравецкая праўда” ў 1974-м. Паэзій друкаваўся ў “Чырвонай змені”. У 1983-м выйшаў калектывны вершаваны зборнік “Сцяжына” з яго вялікай падборкай. У 95-м пабачыў свет зборнік вершаў для дзяцей “Бусінкі” на рускай мове, у 96-м — зборнік “У вачах Айчыны”, былі і іншыя выданні. Ужо няма-ла часу Станіслаў Валодзька жыве ў Даўгаўпілсе, актыўна ўдзельнічае ў жыцці беларускай суполкі “Уздым”.

На Фэсце паэт чытаў вершы ў аграгарадку Пятрышкі, пад Радашкавічамі, на канцэрце беларусаў замежжа ў Палаца спорту, у Коласаўскім музеі ды ў Белдзяржфілармоніі пад час гала-канцэрту. На Фэсце гучалі і песні на яго вершы. Людміла Сінкевіч, салістка гурта “Надзея” з Рыгі,

спявала “Позірк Еўфрасіні”, гурт “Світанак” з Вісагінаса — песню-гімн “Беларускі дом”, гурт “Ластаўкі” з Даўгаўпілса — песні “Дзівка”, “Зялёная песенка”, “Часцей ты стукіць...” і “Дранікі”. А ў Пятрышкі “Ластаўкі” прывезлі прэм’еру: песню С. Валодзькі і кампазітара А. Белусы “Беларусы свету”. Можна, яна стане своеасаблівым гімнам Фэсту?

Запомнілася паэту і сустрэча пісьменнікаў-беларусаў з розных краін у Коласаўскім музеі. Дзелячыся ўражаннямі ў Даўгаўпілсе, ён парадаваўся, што ўступіў у сілу Закон “Аб беларусах замежжа”: “Ёсць спадзяванне, што будзе надавацца больш увагі і творчым суайчыннікам, якія жывуць па-за межамі Бацькаўшчыны”. З ім згодна і дырэктар Цэнтры беларускай культуры ў Даўгаўпілсе Жанна Раманоўская, якая паўдзельнічала ў рабоце Кансультацыйнай рады па справах беларусаў замежжа.

Нядаўна праходзілі Дні беларускай культуры ў Латвіі,

і Саюз беларусаў Латвіі ў Рэзэчне, у ДOME культуры нацыянальных таварыстваў, ладзіў канцэрт “з ухілам” на творчасць С. Валодзькі. Асабліва пастаралася мясцовая суполка “Сузор’е” пад кіраўніцтвам Людмілы Стэц. Гучалі песні на вершы паэта на беларускай, рускай і польскай мовах кампазітараў Генрыха Галіцкага, Станіслава Клімава, Альберта Белусы, Аляксандра Рудзя, Міколы Яцкова, Анатоля Мядзведзева, Андрэя Канавалава. А выконвалі іх беларускія гурты “Сузор’е” з Рэзэчне (мастацкі кіраўнік Людміла Пікалёва), “Аколіца” з Дагды (мастацкі кіраўнік Тамара Старавойтава), “Завіруха” з Екабіліса (мастацкі кіраўнік Тамара Бухціярава). Песні на вершы беларуса гучалі і ў выкананні іншых гуртоў Рэзэчне: руска-году хору “Берегиня” (мастацкі кіраўнік Надзея Восіпава), рускага ансамбля “Гармония” (мастацкі кіраўнік Вольга Гале), казацкага ансамбля “Ла-

Станіслаў Валодзька на імпрэзе ў Даўгаўпілсе

зоревы цветок” (мастацкі кіраўнік Таццяна Расчосава), дзіцячага гурта “Здравінка” (мастацкі кіраўнік Алёна Бурава), польскага хору “Jutszenko” (мастацкі кіраўнік Ірэна Іванова). А гурт з Рэзэчне “Uzuliņi” (мастацкі кіраўнік Марыя Андыня) выканаў латгальскую народную песню “Auga, auga gužēpa” (Ой, вырасла ружачка) на латгальскай мове і па-беларуску ў перакладзе С. Валодзькі. Паэтэса з

Рэзэчне Яніна Дукуль прачытала два яго вершы, перакладзеныя ёй на латгальскую мову. Выступілі яшчэ на канцэрце ў Рэзэчне вакальныя гурты з Мінска “Вербіца” (мастацкі кіраўнік Аляксандр Свірскі) і “Ярыца” (мастацкі кіраўнік Аляксандр Шугаеў). Беларускія народныя песні гучалі ў іх выкананні вельмі гожа.

Людміла Сінкевіч, сустаршыня Беларускага таварыства “Уздым”

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Фатаграфаванне Іосіф Гашкевіч

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Аднак устаноўлена па пісьмовых крыніцах: сярод тых, хто прыйшоў на фотасесію, былі святар Мікалай Японскі і ягоны тагачасны настаўнік японскай мовы Джо Нідзіма. Апошняга і зняў Іосіф Гашкевіч.

Далей японец выклаў такую версію: маўляў, “негатыў кадры, на якім зняты Нідзіма, пісьменнік Гузанаў забраў у яго, Кувадзіма, ды з ім з’ехаў у Расію”. І потым быццам бы падарыў негатыў “нейкаму музею ў Расіі, што знаходзіцца на радзіме Васілія Галаўніна”.

Апошні — гэта, падказвае нам інтэрнэт-усявед, вялікі мораплавец і падарожнік, віцэ-адмірал з расійскай Разаншчыны, ён жа “ўрадженец сяла Гулынкі, што пад Старажылава”. У ягонай слаўнай біяграфіі таксама былі японскія старонкі. Можна, і сапраўды ў мясцовы музей пісьменнік Гузанаў нешта перадаваў — ды не верыцца, што арыгінальны гашкевічаўскі негатыў! Можна, Кувадзіма здолеў нейкім чынам зрабіць з яго копію і яна паехала ў Расію? Арыгінал жа не для таго, пэўна, японцы зберагаюць паўтара стагоддзя, каб так проста ададаць... Зрэшты, Масако аказалася лягчэй пашукаць негатыў ці фота, раздрукаванае з яго, у Японіі, чым у Расіі.

Пошукі далі плён. Аказалася, пад час згаданай фотасесіі першы расійскі консул у Японіі, наш зямляк Іосіф Гашкевіч здымаў не толькі Джо Нідзіму. У прыватнасці, у цэнтральнай бібліятэцы горада Хакадатэ (там было першае расійскае консульства) знойдзены два раней

невядомыя ў Беларусі фотанегатывы. Вядома, што на адным з іх — мясцовы жыхар Гісукэ Хаясі, на другім — ён жа з малым сынам. У чэрвені 1864-га гэты японец пакінуў запіску ў скрынцы з негатывамі, дзякуючы якой можна меркаваць, хто аўтар негатываў.

І яшчэ Масако-сан адшукала ў горадзе Кіёта арыгінальны негатыў Джо Нідзіма (здымак з яго бачны на фота ў руках даследчыцы, на рукапісе побач з вядомым партрэтамі І. Гашкевіча). Што лагічна: універсітэт там заснаваў той Нідзіма, якога фатаграфаванне Іосіф Гашкевіч. “Негатыў арыгінальны і адзіны, нідзе больш такога ў свеце няма, у тым ліку і ў Расіі” — упэўнена даследчыца. “Калі будзеце пісаць артыкул, то згадайце, калі ласка: фотаздымкі прадаставіў Архіўны цэнтр гісторыі Універсітэта Досіся”, — папрасіла Масако-сан.

Ёсць цікавыя факты з гісторыі “фотасесіі ў Хакадатэ” і пошукаў яе слядоў. На падставе сабраных дакументаў, пісьмовых сведчанняў Масако-сан сцвярджае, што фотасесія ў расійскім консульскім доме была арганізавана 11 чэрвеня 1864 года. Сярод запрошаных быў іераных Мікалай — будучы архіепіскап Мікалай Японскі (у міры Іван Касаткін, 1836—1912). З 1861 года ён служыў у Царкве Уваскрасення Хрыстова ў Хакадатэ — гэта першы праваслаўны храм, збудаваны ў Японіі. Лічыцца, што менавіта айцец Мікалай і закладваў асновы Японскай праваслаўнай

Даследчыца Масако Тацумі

царквы. З іераныхам быў вышэйзгаданы Нідзіма, мясцовы жыхар, у тым ліку Гісукэ Хаясі. Пэўна, святар і параіў японскаму сябру сфатаграфаванне і, перш чым той выправіцца ў небяспечнае падарожжа, пакінуў здымак на памяць родным. Рускі святар і аплаціў, можа, фотаздымку. А фатаграфаванне ўсіх консул Іосіф Гашкевіч.

Цікава, што 14 чэрвеня днём Нідзіма напісаў ліст бацьку і адправіў яго па пошце разам з памятным фотаздымкам у Эда (цяпер

Токія). Той ліст вядомы японскім спецыялістам, у ім згадваецца добры і клапатлівы святар Мікалай як вялікі вучоны, і “кожны вечар мы з ім на верандзе размаўляем пра розныя краіны”. У той жа вечар будучы хрысціянскі місіянер Нідзіма, выкарыстоўваючы пэўную хітрасць, пакінуў Японію, змог падняцца на амерыканскі карабель. Ахрысціўшыся ў 1866-м, набыўшы багаслоўскую адукацыю ў ЗША, у 1874-м Нідзіма стаў першым японскім пратэстанцкім пастарам.

Маючы фінансавую падтрымку з-за акіяна, ён вярнуўся ў Японію ў 1875-м. У Кіёта Нідзіма заснаваў школу, яна хутка расла і з часам стала Універсітэтам Досіся. Вось каго сфатаграфаванне наш Гашкевіч! Дарэчы, у Японіі Джо Нідзіма выдаў кнігу “Запіскі пра Хакадатэ”, у якой ёсць шмат надзвычай цікавых звестак аб працы рускага шпітэля і нават яго рукой намалеваны план, які Масако-сан сама перачарціла, зрабіўшы больш зразумелым.

Ідучы “па слядах” Гашкевіча-фатографа, Масако-сан сцвярджае: ягоны фотаапарат быў адзіным на той час у Хакадатэ. Так напісаў у адной з публікацый і фатограф

Кувадзіма. І ёсць падставы сцвярджаць, што знойдзеныя фотавывы Гісукэ Хаясі і яго сына Цютаро — таксама работа Гашкевіча. Лішні аргумент за тое — подпіс на зваротным баку здымка, узятага ў прыгожую рамку, які зрабіў багаты японец Гісукэ: “1864. У чэрвені. Гісукэ Хаясі 49 гадоў. Цютаро 4 гады. Нас фатаграфаванне замежнік у яго доме”. Між тым кідаецца ў вочы, што ўсе тры негатывы тэхнічна недаскарналыя, зацёмненыя. І гэты нюанс — на карысць аўтарства Гашкевіча. Масако-сан мяркуе, што здымкі ў бібліятэцы Хакадатэ — гэта ўжо больш познія копіі з негатываў-арыгіналаў з асвятленнем.

Пошукі, расказвае Масако-сан, аблегчыў ёй адзін часопісны артыкул ва ўніверсітэцкім зборніку 1988 года. Пра яго згадваецца на сайце Універсітэта Досіся, аднак самога тэкста няма. “А я ж родам з Кіёта, — раскажала Масако-сан. — Мой бацька заканчваў гэтую навучальную ўстанову. Па маёй просьбе пайшоў ва ўніверсітэт. Там знайшліся і сябры, з якімі разам вучыўся. Адзін з іх якраз працаваў у архіве, дапамог знайсці тэкст. Скапіраваў, а ў хуткім часе ён быў у мяне ў руках (на здымку. — Аўт.). А далей усё проста”.

Але дзеля гэтага, падумалася мне, трэба ж было ведаць, хто такі Гашкевіч, ведаць японскую і рускую мову, жыць у Мінску... Пэўна, дух Іосіфа Гашкевіча, якога па ініцыятыве ЮНЕСКА сёлета ўшаноўваюць па ўсім свеце — 200 гадоў з часу нараджэння — яўна дапамагае Масако-сан. Як і ўсім іншым, хто працуе на карысць культуры, збліжэння народаў.

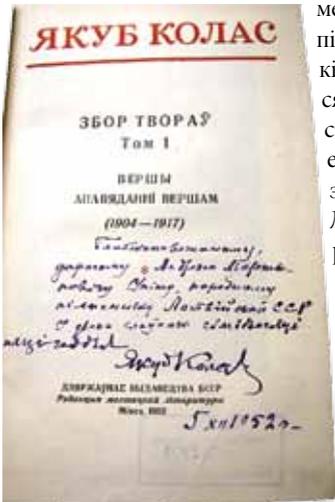
СПАДЧЫНА

Знаходка ў Рызе

Невядомы аўтограф Якуба Коласа знойдзены ў Музеі народнага пісьменніка Латвіі Андрэя Упіта

Літаратурнай і эпістальнай спадчыне Якуба Коласа прысвечана вялікая колькасць даследаванняў, дысертацый, артыкулаў. Да 130-х угодкаў выйшаў Поўны збор твораў Якуба Коласа. Здаецца, знайсці нешта невядомае, звязанае з жыццём і творчасцю Песняра, амаль немагчыма. І ўсё ж...

Сёлета ў траўні ў Рыжскай беларускай школе адкрылася выстаўка “Янка Маўр і Якуб Колас: разам па жыцці”, прысвечаная 131-й гадавіне з дня нараджэння Янкі Маўра — Івана Міхайлавіча

Фёдараву — вядомага пісьменніка, аднаго з заснавальнікаў беларускай літаратуры для дзяцей і юнацтва. Выстаўка была створана пры падтрымцы Пасольства Беларусі ў Латвіі, Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа і дырэктара Рыжскай беларускай школы Ганны Іванэ. Месца для

Андрэя Упіта мы і ўбачылі цікавыя экспанат: кнігу з аўтографам Якуба Коласа. Як вядома, Колас любіў дзяліцца марамі, надзеямі, планами з сябрамі, роднымі і блізкімі, любіў дарыць ім свае кнігі. На некаторых з іх пакінуў дарчыя надпісы. Цяпер у Коласаўскім музеі захоўваецца 86 кніг з аўтографамі паэта, усе

выстаўкі — не выпадковае: Іван Фёдараву нарадзіўся 11 мая 1883 года ў горадзе Лібава — цяпер Ліепая. Пасля адкрыцця выстаўкі і знаёмства з Рыгай мне захацелася больш даведацца: што звязвае маіх слаўтых дзядоў — Якуба Коласа і Янку Маўра — з Латвіяй? Якія стасункі мелі яны з латышскімі пісьменнікамі, з кім перапісаліся, сябравалі? У наступны мой прыезд у Рыгу разам з прадстаўніком Латвійскага таварыства беларускай культуры “Сьвітанак” мастаком Вячкам Целешам я наведала некаторыя літаратурныя музеі. Вось у Музеі народнага пісьменніка Латвіі

выстаўкі — не выпадковае: Іван Фёдараву нарадзіўся 11 мая 1883 года ў горадзе Лібава — цяпер Ліепая. Пасля адкрыцця выстаўкі і знаёмства з Рыгай мне захацелася больш даведацца: што звязвае маіх слаўтых дзядоў — Якуба Коласа і Янку Маўра — з Латвіяй? Якія стасункі мелі яны з латышскімі пісьменнікамі, з кім перапісаліся, сябравалі? У наступны мой прыезд у Рыгу разам з прадстаўніком Латвійскага таварыства беларускай культуры “Сьвітанак” мастаком Вячкам Целешам я наведала некаторыя літаратурныя музеі. Вось у Музеі народнага пісьменніка Латвіі

Андрэя Упіта мы і ўбачылі цікавыя экспанат: кнігу з аўтографам Якуба Коласа. Як вядома, Колас любіў дзяліцца марамі, надзеямі, планами з сябрамі, роднымі і блізкімі, любіў дарыць ім свае кнігі. На некаторых з іх пакінуў дарчыя надпісы. Цяпер у Коласаўскім музеі захоўваецца 86 кніг з аўтографамі паэта, усе

Дырэктар І.Кайрэ, дыпламат Я.Міцкевіч, мастак В. Целеш у Музеі Упіта

паказаць, як змяняецца яна ў ходзе капіталістычнага развіцця.

І Якуб Колас, і Андрэй Упіт — майстры літаратурнага слова, філосафы, якія тонка адчувалі псіхалогію герояў. Абодва актыўна перакладалі класікаў літаратуры: Колас перастварыў на беларускую мову творы А. Пушкіна, А. Міцкевіча, Р. Тагора, Т. Шаўчэнкі, Упіт на латышскую — А. Талстога, М. Гогала, М. Горкага, У. Шэкспіра, Т. Мана, Б. Шоў ды іншых. І Колас, і Упіт актыўна займаліся грамадскай дзейнасцю: Якуб Колас быў дэпутатам Вярхоўных саветаў СССР і БССР, віцэ-прэзідэнтам Беларускай Акадэміі навук, членам СП БССР, членам камісіі па ўручэнні дзяржпрэміі па літаратуры. Андрэй

Упіт быў намеснікам старшыні і членам Прэзідыума Вярхоўнага савета Латвійскай ССР, старшынёй праўлення СП Латвіі, акадэмікам Латвійскай Акадэміі навук.

Я упэўнена, што знаходка дасць імпульс для вывучэння стасункаў Якуба Коласа і Андрэя Упіта. Цікава было б пашукаць падобныя моманты ў іх жыццёвых пуцявінах, параўнаць творчасць пісьменнікаў.

Таму хачу звярнуцца да беларусаў замежжа: калі ласка, знайдзіце магчымасць, каб пашукаць сляды Якуба Коласа, Янкі Маўра і ў іншых музеях, бібліятэках, архівах свету. Гэта наша агульная спадчына.

Марыя Міцкевіч, унучка Якуба Коласа і Янкі Маўра

СУРОДЗІЧЫ

Шчыры нашчадак

У Мінску прайшла ўрачыстасць з нагоды 90-х угодкаў Анджэя Станіслава Цеханавецкага, які ў свой час падарыў Беларусі вялікую каштоўнасць — Слуцкі пояс

Людміла Малей

Моцныя родавыя беларускія карані — гэта рэальная сіла, а не проста прыгожыя словы. Пацвярдэннем таму лёс юбіяра. Ён нарадзіўся ў Варшаве, дактарат абараняў і першую кніжку выдаў у Германіі, цяпер жыве і па-ранейшаму энергічна працуе ў Лондане. І ў той жа час Анджэй Станіслаў — шчыры патрыёт зямлі беларускай. Вось прыклады. Ён клапоціцца пра палац у Бачэйкаве на Віцебшчыне, дзе некалькі стагоддзяў шчыраваў ягоны род. Часта бываў у Нясвіжы і дапамагаў там аднаўленню палаца ды крыпты ў падземеллі Фарнага касцёла, дзе пахаваны яго суродзічы Радзівілы. Дапамагаў у выданні важкага генеалагічнага даследавання, прысвечанага беларускай арыстакратычнай эліце, найперш князям Мсціслаўскім і Заслаўскім, прамым і апошнім нашчадкамі якіх Анджэй Цеханавецкі і з'яўляецца.

Урачыстасць з нагоды 90-х угодкаў нашага суродзіча прайшла ў Беларускім дзяржуніверсітэце, ганаровым прафесарам якога ён абвешчаны. Ладзілі пасяджэнне, апрача ўніверсітэта, Міжнародная асацыяцыя беларусістаў, суарганізатарам якой ён быў і ганаровым сябрам застаецца. Мінскі сход нашчадкаў шляхты і дваранства, Беларускі фонд культуры пры ўдзеле прадстаўніка Міністэрства замежных спраў, гасцей з Віцебска, Нясвіжа і Варнян Астравецкага раёна: адтуль родам маці юбіяра. Сардэчныя прывітанні на адрас пасяджэння даслалі дарадца Пасольства Польшчы ў Беларусі пані Уршуля Дарашэўска і, вядома ж, сам юбіляр.

Анджэй Цеханавецкі шмат зрабіў для краіны, у якой не жыве, але адкуль бяруць пачатак яго карані. Старшыня Міжнароднай

асацыяцыі беларусістаў, акадэмік, доктар гістарычных навук, прафесар Міхаіл Касцюк, адкрываючы ўрачыстасць, адзначыў: цяжка нават пералічыць усе рэгаліі гэтага чалавека. Доўгі час ён быў ганаровым старшынёй Беларуска-польскай урадавай камісіі па супольнай культурнай спадчыне. Кавалер многіх ордэнаў і медалёў розных краін свету, у тым ліку беларускага ордэна Дружбы народаў і медалі імя Францыска Скарыны. Аўтар кніжак пра культурнае жыццё Нясвіжа і Слоніма. Арганізатар канферэнцый пра беларуска-італьянскія культурныя сувязі (Падва і Венецыя), беларуска-літоўскія ўзаемаадносіны (Мінск і Гевяты на Гродзеншчыне).

Ад рэктарата БДУ выступіў намеснік дэкана філфака па навуковай рабоце Павел Навойчык. Ён нагадаў, што больш 20 гадоў Анджэй Цеханавецкі — ганаровы прафесар гэтай старэйшай беларускай навукальнай установы, і тое вельмі для яе ганарова. Гэта вядомы польскі навуковец, беларусіст, заснавальнік Фундацыі імя Цеханавецкіх у Варшаве, віцэ-прэзідэнт Англа-беларускага таварыства ў Лондане. Хоць юбіляр — грамадзянін Вялікабрытаніі, але належыць да магнацкага роду з Бешанковіцкага раёна Віцебшчыны. Ягоныя продкі дбалі пра эканамічнае і культурнае развіццё гістарычнай сядзібы ў Бачэйкаве, адзін з іх дапамог Вінцэнту Дуніну-Марцінкевічу выдаць “Пана Тадэвуша” Адама Міцкевіча ў беларускім перакладзе, другі першым у Беларусі завёў галандскую пароду кароў. Іх слаўны нашчадак клапоціцца пра адраджэнне музея ў гэтай сядзібе.

Цікава раскаваў пра юбіяра ганаровы старшыня Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў, доктар навук, прафесар Адам Мальдзіс.

Анджэй Станіслаў Цеханавецкі — нашчадак знакамітых беларускіх князёў

Згадаў асабістыя сустрэчы і кантакты з Анджэем Цеханавецкім, якія распачаліся ў 1982 годзе. Падкрэсліў: менавіта ён, вучоны і мецэнат, падараваў Беларусі вялікую каштоўнасць — чатырохбаковы Слуцкі пояс. Ягоныя дары — гэта і невядомы раней краявід Нясвіжа, рэдкія кнігі і рытэты з радзівілаўскай калекцыі. На ягоныя сродкі выкуплены для Нясвіжскага музея ў замку адзін з арыгіналаў радзівілаўскай карты Тамаша Макоўскага, выдадзенай у 1648 годзе.

Начальнік упраўлення па ахове гістарычна-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Ігар Чарняўскі звярнуў увагу на вялікую ролю, якую адыграў спадар Анджэй у рэстаўрацыі замка ў Нясвіжы і Міры. На пасяджэннях экспертнай беларуска-польскай камісіі па іх аднаўленні ён працаваў канструктыўна: прysłухоўваючыся да розных меркаванняў, выказаных у ходзе дыскусій, знаходзіў найбольш рэальныя рашэнні, а слухнасць іх

пацверджаў час. Можна сказаць, што менавіта дзякуючы Цеханавецкаму Нясвіжскі замак быў уключаны ў спіс сусветнай культурнай спадчыны ЮНЕСКА, атрымаў шырокую вядомасць у Еўропе і свеце.

Вядомы дыпламат, былы старшыня Нацыянальнай камісіі па справах ЮНЕСКА і пасол Беларусі ў Вялікабрытаніі Уладзімір Шчасны распавёў пра асабістыя кантакты з юбіярам, прэзентаваў некалькі яго фотаздымкаў. Успаміны, паказ здымкаў прадоўжыў старшыня Беларускага фонду культуры Уладзімір Гілеп. Намеснік дырэктара па навуцы знакамітага Нясвіжскага замка-музея Зміцер Яцкевіч паведаміў, як цяпер дапамагаюць у рабоце музея каштоўныя парадзі Анджэя Цеханавецкага. Пра тое, што цяпер робіцца ў Бачэйкаве і Варнянах, месцах, звязаных з родам Цеханавецкіх, распавялі госці з Віцебшчыны і Гродзеншчыны Уладзімір Правілаў і Аляксандр Юркоўц.

Удзельнікі ўрачыстасці накіравалі віншаванне юбіяру.

ВЕСТКІ

Чым слова адзавецца...

Рыгор Арэшка

Прадаўжаецца творчае супрацоўніцтва паміж Музеям Якуба Коласа і Пушкінскім Запаведнікам

“Пушкін у гасцях у Коласа” — так называлася акцыя Літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа і Мемарыяльнага гістарычна-літаратурнага і прыродна-ландшафтнага музея-запаведніка А. С. Пушкіна “Міхайлаўскае”. Як вядома, рускі пісьменнік быў адным з любімых для Коласа. Менавіта пушкінскія творы абуджалі паэтычнае натхненне ў душы хлопчыка Кастуся, сына палясоўшчыка Міхала. Пра ўдзячнасць Пушкіну казаў сам Якуб Колас у розны час. У 1937 годзе Пясняр пераклаў знакамітую пушкінскую паэму “Палтава”. У артыкуле “Сонца нашай паэзіі” Якуб Колас пісаў: “Цяжка сказаць, што больш за ўсё любіш у Пушкіна. Я люблю Пушкіна — тварца непараўнальных паэм, Пушкіна — празаіка, гісторыка, стваральніка новай рускай мовы, Пушкіна — рэдактара “Современника”.

Акцыя ў Колаўскім доме ладзілася ў плыні Пагаднення аб супрацоўніцтве паміж Музеям Якуба Коласа і Пушкінскім Запаведнікам. Музейшчыкі з Міхайлаўскага прывезлі ў Беларусь музейна-адукацыйную праграму “Здравствуй, племя младае, незнакомое!..” На занятках можна было пазнаёміцца з творчасцю Пушкіна, больш даведацца пра сям’ю паэта, пагуляць у рухомыя гульні пушкінскай пары. Ладзіліся таксама майстар-класы па пскоўскай кераміцы і вырабе лубка.

ПАМЯЦЬ

Ад беларускай вёскі Падгор’е да Волгі

Мікалай Бойка

Беларусы Паволжа памятаюць пра гераічныя подзвігі беларусаў у гады Вялікай Айчыннай вайны

Шлях да Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне быў доўгім, цяжкім, каштаваў неверагодных ахвяр. У Беларусі, напрыклад, загінуў, паводле ўдакладненых звестак, кожны трэці. Вялізныя ахвяры ад фашызму панеслі і Украіна, Расія, іншыя краіны, што ўзніклі на постапецкай тэрыторыі. Пра тое варта памятаць, каб не забылі і наступныя пакаленні: хто з кім і за што ваяваў, хто быў захопнікам і хто можна абараняў сваю Радзіму. Цяпер у Самары ідзе

падрыхтоўка да 70-годдзя Вялікай Перамогі, беларусы рыхтуюцца і да штогадовага Параду Памяці — у іхнім парадным разліку будзе 48 чалавек. Грандыёзнае дзейства ў памяць пра легендарны парад 41-га пройдзе ў Самары 7 лістапада чацвёрты раз. Кожны год Парад Памяці мае дамінагу, сёлета пройдзе пад знакам Дружбы народаў, якая і стала залогам Перамогі. Тэма вельмі актуальная, улічваючы сітуацыю ў свеце, на Украіне. Парад паспрыяе ўмацаванню сувязі часоў і пакаленняў, стане данінай памяці гераізму, мужнасці і патрыятызму тых, хто перамог фашызм.

“Падобныя акцыі вельмі важныя — бо дапамагаюць нам

усвядоміць: мы — нашчадкі тых, хто перамог фашызм, і варта мацаваць адзінства народаў, каб “не прапасть поодиночке”, — лічыць Аляксандр Фяцісаў, старшыня Думы гарадской акругі Самара. Ён, дарэчы, у 1988-м з адзнакай скончыў Мінскае вышэйшае ваенна-палітычнае агульнавайскавае вучылішча, вельмі цёпла ставіцца да беларусаў, іх культуры, да Беларусі.

Задумалі ў Самары яшчэ расказаць пра герояў, якія прадстаўлялі розныя нацыянальнасці ў гады вайны. “Мы раскажам пра землякоў — Герояў Савецкага Саюза, — гаворыць Ірына Глуская, лідар самарскіх беларусаў. — У вайну высокае званне атрымалі 446 беларусаў і

ўраджэнцаў Беларусі. Можам тым ганарыцца!”. Раскажуць у Самары, напрыклад, пра снайпера Феадосія Смалячкова — ён з вёскі Падгор’е Быхаўскага раёна Магілёўшчыны. На Ленінградскім фронце 18-гадовы разведчык Смалячкоў адным з першых у арміі адкрыў лік знішчаным гітлераўцам, стаў ініцыятарам снайперскага руху. Дзясяткі ворагаў палажылі яго кулі, і сам зямляк загінуў 15 студзеня 1942 года, пасмяротна яму прысвоена званне Героя.

Ірына Глуская раскавала, што ў ходзе падрыхтоўкі да Параду Памяці ёй сустрэліся добрыя, спагадныя людзі. Напрыклад, каб зрабіць плакат, патрэбен быў здымак Феадосія, і беларусы звярнуліся

ў адміністрацыю Смалячкова: гэта пасёлак у складзе Курортнага раёна Санкт-Пetersбурга, названы ў гонар нашага земляка. І кіраўнік адміністрацыі Антон Уласаў даслаў здымак, раскаваў: летась у пасёлку адрамантаваны памятны знак Героя Феадосія Смалячкова. Паведаміў, што ў пасёлку жывуць і ўраджэнцы Беларусі.

Парадны разлік, аповед пра беларусаў-Герояў... І ў канцэртнай праграме паўдзельнічаюць самарскія беларусы, дакладней, добра вядомы ў рэгіёне вакальны ансамбль “Каданс”. Да таго ж для ўдзелу ў мерапрыемствах Параду Памяці запрошана і дэлегацыя з Беларусі.